

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 7 november 2023
Ons kenmerk 45/5.14/2023001506
Behandeld door thema Ruimte
Onderwerp: Vaststelling voorkeursalternatief voor Optimalisatie waterberging
De Onlanden
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Met deze brief informeren wij u over de vaststelling van het voorkeursalternatief dat is genomen voor de optimalisatie van de waterberging De Onlanden. Wij hebben het alternatief 'Hooiwegvariant' gekozen als voorkeursalternatief. Deze keuze is gemaakt op basis van informatie uit het Milieueffectrapport (MER) Optimalisatie De Onlanden, de daarbij behorende onderzoeken en het draagvlak van alle gebiedspartners voor de optimalisatie waterberging De Onlanden.

Achtergrond

In het gebied De Onlanden komen natuur en waterberging samen. Als er veel neerslag valt, wordt hier water opgevangen. Daardoor hebben inwoners uit de omgeving zo min mogelijk last van het water. Tussen 2007 en 2012 is het gebied De Onlanden - op de grens van Groningen en Drenthe - ingericht voor de berging van water in combinatie met natuur. Er is toen 2.000 ha waterberging gerealiseerd. De aanleiding hiervoor was de hevige regenval in 1998. Het watersysteem raakte overbelast waardoor het water in grote delen van provincie en stad Groningen dreigend hoog kwam te staan. Door de aanleg van De Onlanden is een robuuste klimaatbuffer ontstaan die er mede voor zorgt dat de stad Groningen droge voeten houdt. Sinds de inrichting als natuur- en waterbergingsgebied heeft De Onlanden zich verder ontwikkeld tot een bijzonder en waardevol natuurgebied (een deel van de Onlanden is aangewezen als Natura 2000-gebied) met heringerichte beekdalen van het Eelder- en Peizerdiep, nieuwe moerasnatuur, vogelrijke plassen en rietlanden en de komst van de otter als icoon van waardevolle moerasnatuur met schoon water. Ook aan recreatie is ruim aandacht besteed. Er zijn kanoroutes, fietspaden, wandelroutes, natuurbeleefpunten en dorps-ommetjes gerealiseerd.

Door verdergaande klimaatverandering voorspellen klimaatscenario's steeds vaker periodes met hevige en langdurige regenval. Hierdoor, door veiligheidsnormen en bodemdaling door aardgaswinning, is het in toekomst nodig om tijdelijk extra water te bergen. De drie noordelijke provincies en de drie noordelijke waterschappen hebben via het project 'Droge Voeten 2050' onderzocht¹ welke maatregelen en maatregelpakketten genomen moeten worden om wateroverlast tot 2050 tegen te kunnen gaan. Uit de maatregelenstudie is naar voren gekomen dat het inrichten van De Onlanden als gestuurde waterberging (ook wel optimalisatie genoemd), als onderdeel van meerdere 'Droge Voeten' maatregelen in het beheergebied van het waterschap Noorderzijlvest, een effectieve maatregel is om wateroverlast in de toekomst tegen te gaan. Door vaste stuwen te vervangen door beweegbare stuwen en bestaande kades op te hogen, kan de bergingscapaciteit in De Onlanden ten opzichte van de huidige situatie sterk toenemen. Hiermee kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het voorkomen van te hoge waterstanden in het boezemwatersysteem tijdens extreme weersomstandigheden.

De provincies Groningen, Drenthe en Fryslân en de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze & Aa's en Wetterskip Fryslân hebben besloten om de Optimalisatie waterberging De Onlanden op te nemen in het totale pakket aan maatregelen om in 2050 de wateroverlast te kunnen beperken. Op 19 december 2018 heeft het waterschap Noorderzijlvest, in lijn met de studie 'Droge Voeten 2050', ingestemd met de maatregel tot herinrichting van De Onlanden tot een gestuurde waterberging. Waterschap Noorderzijlvest wil als initiatiefnemer extra waterberging in De Onlanden realiseren, om zo wateroverlast in de regio zoveel mogelijk te voorkomen. Er kan nu 7,5 miljoen kuub water in De Onlanden opgevangen worden. In de plannen voor de waterberging moet extra ruimte komen voor nog eens 5,2 miljoen kuub water.

Optimalisatie waterberging de Onlanden

Om de Optimalisatie waterberging de Onlanden mogelijk te maken, zijn ingrepen in de fysieke leefomgeving nodig, zoals aan bestaande kades en stuwen. Het primaire doel voor de te treffen maatregelen in De Onlanden is de bijdrage aan de regionale waterveiligheidsopgave. Vanwege de dubbelfunctie als waterberging en natuurgebied (NNN en deel Natura 2000-gebied) zijn de natuurwaarden van groot belang. Uitgangspunt is dat de aanwezige natuurwaarden niet in kwaliteit achteruit mogen gaan. Bij voorkeur wordt gekeken om de bestaande natuur te versterken.

Om de optimalisatie van de waterberging De Onlanden mogelijk te maken heeft het waterschap Noorderzijlvest Gedeputeerde Staten van Drenthe verzocht een projectprocedure in het kader van de Omgevingswet te doorlopen. Voor het projectbesluit onder de Omgevingswet zijn wij het bevoegd gezag. Over dit voor nemen hebben wij u op 8 maart 2022 geïnformeerd. Op 29 november 2022 hebben wij u geïnformeerd over de vaststelling van de 'Toelichting Projectbesluit en Milieueffectrapportage' (hierna toelichting), Nota van Antwoord en Nota Kansrijke Oplossingsrichtingen voor de optimalisatie van de waterberging De

¹ Maatregelenstudie, Arcadis (2014) – en – MER Droge voeten 2050, Royal Haskoning DHV (2014)

Onlanden. Op basis van dit besluit is het milieueffectrapport (MER) opgesteld. In het MER zijn in totaal drie alternatieven onderzocht, namelijk:

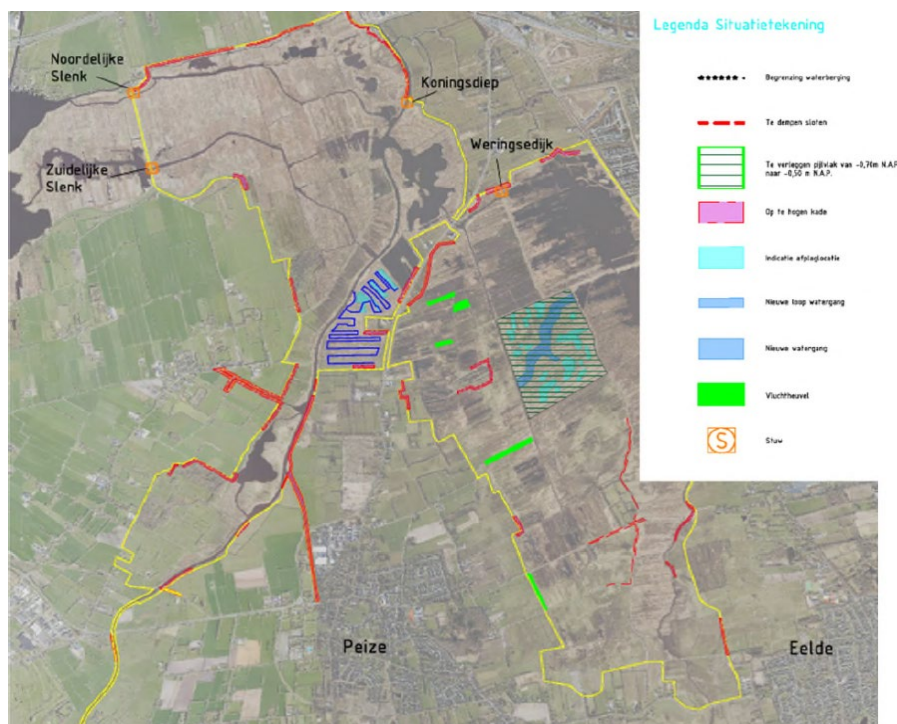
- de benoemde alternatieven uit de Toelichting, namelijk:
 1. Alternatief Droge Voeten 2050
 2. Compartimentering kwetsbaar natuurgebied
- naar aanleiding van de reacties en het advies van de Commissie m.e.r. om en optimaal natuuralternatief op te nemen is daar in de Nota van Antwoord en Nota Kansrijke Oplossingsrichtingen aan toegevoegd:
 3. Hooiwegvariant'.

Op basis van dit besluit zijn de werkzaamheden voor de milieueffectrapportage (MER) door het waterschap Noorderzijlvest gestart. Deze alternatieven zijn op basis van de onderzoeken, beoordeeld in het MER (deel A). Op basis van het MER hebben wij een voorkeursalternatief vastgesteld.

Voorkeursalternatief

Als voorkeursalternatief hebben wij 'de hooiwegvariant' vastgesteld. In het voorkeursalternatief wordt de begrenzing van de extra waterberging in het noordwesten teruggelegd tot de Hooiweg. Daar worden stuwen geplaatst, zodat ophoging van de kade bij het Leekstermeer niet meer nodig is. Omdat het plangebied wordt verkleind, is een hoger peil benodigd in het resterende plangebied, zodat dezelfde hoeveelheid water kan worden vastgehouden. Uit onderzoek is gebleken dat dit zorgt voor een verhoging van het peil van ca 3 cm (naar +0,18 meter NAP). Voor dit alternatief geldt ook dat kades moeten worden opgehoogd en drempels en stuwen vervangen moeten worden voor beweegbare stuwen en drempels. De kenmerken van alternatief A3 'Hooiwegvariant' samengevat zijn:

- verlegging gestuurde berging naar Hooiweg , hierdoor geen schade door aanleg van de nieuwe kade;
- inzet tot +0,18 in plaats van +0,15 m NAP
- plagwerkzaamheden ten behoeve van natuurontwikkeling (grond voor kades)
- in combinatie met vergroten peilvak 0,50 m NAP
- vluchtheuvels ten behoeve van verschillende soorten zoals sprinkhaansoorten
- dempen sloten

Figuur 1: Alternatief 3: 'Hooiwegvariant'

Op 22 september 2023 is de 'Hooiwegvariant' ook als voorkeursalternatief in het breed bestuurlijk overleg voorgelegd. Tijdens dit bestuurlijk overleg hebben de gebiedspartners (provincie Groningen, provincie Drenthe, waterschap Noorderzijlvest, gemeente Tynaarlo en Noordenveld, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Het Drentse Landschap) ingestemd met de 'Hooiwegvariant' als voorkeursalternatief. Ook kan het alternatief op het meeste draagvlak rekenen vanuit de omgeving, omdat het in gezamenlijkheid in het participatieproces is vormgegeven met de belangen- en natuurorganisaties.

Botsproef

Om te bepalen of het voorkeursalternatief de 'Hooiwegvariant' een robuuste en duurzame keuze is, is dit getoetst in de botsproef. De botsproef is uitgevoerd om de meest actuele kennis te betrekken bij de besluitvorming over de extra waterberging. De historische keuzes over extra waterberging in De Onlanden worden getoetst op robuustheid. Hiermee is geverifieerd of het voorliggende voorkeursalternatief toekomstbestendig is. Uit de botsproef is gebleken dat, na beschouwing van de ruimtelijke en gebiedsoverstijgende programma's, er geen ontwikkeling is die 'botst' met de scope en randvoorwaarden van het voornemen 'Optimalisatie waterberging De Onlanden'. Het besluitvormingsproces van het programma 'Droge Voeten 2050' is actueel en sluit nog steeds goed aan bij de behoefte voor een duurzaam watersysteem. Er is daarmee nog steeds sprake van een 'no-regret' maatregel.

Met al deze informatie hebben wij gekozen voor de Hooiwegvariant als voorkeursalternatief.

Vervolgproces

De vaststelling van het voorkeursalternatief is een tussenmoment in de m.e.r.-procedure. Het MER is op dit moment nog niet compleet. Door het waterschap wordt na de vaststelling van het voorkeursalternatief verder gewerkt aan het MER deel B. In dit gedeelte van het MER wordt het voorkeursalternatief nader uitgewerkt, verder onderzocht (er worden aanvullende onderzoeken gedaan), worden waar nodig mitigerende maatregelen genomen en wordt het verder uitgewerkte voorkeursalternatief beoordeeld op milieueffecten. Het complete MER (deel A en B) wordt bijgevoegd bij het uiteindelijke projectbesluit (voorheen Provinciaal Inpassingsplan) dat ter inzage wordt gelegd voor het publiek.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris